

2 KORIN

Pol a Yesus Kristus aqa wau tamo

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyonum. Nengrenyosim ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil Akaiia sawaq di unub qaji nanqi qa ti qarınyonum.

² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Qotei a gago are latetgeqnu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Abu unu deqa a iga qa dulqajqa utru. A gago are tulan latetgwajqa Qotei.

⁴ Deqa a gago gulbe kalil qa iga are latetgeqnu. A kumbra degyeqnu deqa iga na olo kamba Kristen tamo ungasari gulbe ti unub qaji nanqo are latetnjreqnum.

⁵ Kristus a jaqatin koba qoboiey deqa iga a ombla jaqatin koba qoboieqnum. Dego kere Kristus a are tulan laesonaqa iga a ombla are tulan laejunum.

⁶ O ijo was kalil, aqo Timoti wo gulbe eqnum di aqa utru agiende. Gago gulbe dena Qotei na nunqo are latetngosim ningi elenqas. Ariya Qotei

na gago are latetgeqnu di aqa utru agiende. Kumbra dena dego Qotei na nungo are latetngoqnas. Yimqa jaqatin iga qoboiyeqnum qaji di ninji dego qoboiyoqnsib singila na tigelesqab.

⁷ Iga ninji qa gago areqalo singilatosim endegsi mareqnum, bole, ninji singila na tigelesqab. Iga qalieonum, ninji iga ti beterosim jaqatin eqnum deqa Qotei na ninji iga ti gago are latetgoqnas.

⁸ O ijo was kalil, iga Esia sawaq di gulbe kobaquja item. Gulbe dena iga ugeugeigosiqa gago singila tulan bunyej. Deqa iga endegsi are qalem, gulbe dena iga moiyoqnas. O ijo was, ninji gago gulbe deqa qalieoiy.

⁹ Bole, iga are qalem, gulbe dena iga moiyoqnas. Anjam pegiyo tamo na tamo bei minjqas, “Ni une ti unum deqa ni moiqam.” Dego kere iga are qalem, gulbe dena iga moiyoqnas. Qotei na gulbe di iga egej. Di kiyaaqa? Iga gago segi singila qa are qalaim deqa. Iga Qotei aqa singila qa are qaloqnom. Agi a na qujai moiyo tamo nanji olo subq na tigeltjreqnu.

¹⁰ O ijo was, gulbe dena iga moiyoqna laqnaqa Qotei na gulbe di taqal atetgej. Bunuqna dego a na gago gulbe taqal atetgoqnas. Deqa iga Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mareqnum, bole, a na olo gago gulbe taqal atetgoqnas. Yim iga bole sqom.

¹¹ O ijo was ninji iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa Qotei a nungo pailyo de ti tamo ungasari gargekoba nanjo pailyo ti quoqnsim iga aqaryaigoqnas. Gam dena ninji na dego iga aqaryaigoqnas. Yim tamo ungasari gargekoba nanji Qotei tulan binjiyoqnas.

Pol a Kristen nanɣi gisaŋnjrosaiɔqnej

¹² O was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, e kumbra bole tiŋtiŋ segi dauryoqnsim unum. E ijo kumbra deqa tulaŋ areboleboleibeɣnu. Kumbra bole kalil Qotei na osorbeɣnu qaji di segi e dauryoqnsim unum. E mandam tamo nanɣo powo na kumbra di yosaieɣnum. Qotei a e qa are boleiy-oqnsiq kumbra osorbeɣnu qaji di segi e yeɣnum. Deqa e na tamo uŋgasari kalil nanɣi kumbra bole gaigai enjreɣnum. Agi e na niŋgi dego kumbra tulaŋ boledamu enɣoɣnem.

¹³⁻¹⁴ Ijo anjam endi niŋgi sisiyosib poiŋgwajqa deqa e nenɣrenyonum. Bole, ijo anjam qudei qa niŋgi geregere poiŋgosai unu. Ariya ijo are endegsi unu. Niŋgi ijo anjam kalil qa poiŋgekritim gilsib diŋo bati itqab. Yim gago Tamo Koba Yesus a olo bɔajqa batiamqa niŋgi e qa tulaŋ areboleboleiŋgim e kamba dego niŋgi qa tulaŋ areboleboleibqas.

¹⁵⁻¹⁶ Ijo are miligiq di e nami qalieem, niŋgi ijo kumbra kalil qa tulaŋ areboleboleiŋgim sqab. Utru deqa e na niŋgi mernɣem, “E mati nuŋgoq bosiy niŋgi uratŋgosiy Masedonia sawaq gilsiy dena puluosiy nuŋgoq olo bɔai.” Od, e bati aiyel nuŋgoq bɔajqa are qalem. Di kiyaaqa? Qotei na niŋgi gereiŋgo aiyelŋgwajqa deqa. E nuŋgoq olo bosiy dena Judia sawaq aiqa laqnitqa niŋgi silali qa aqaryaibibqa e gamq di iŋgi bei qa truquaim deqa ti are qalem.

¹⁷ Niŋgi endegsib are qaleɣnub kiyo, “Pol aqa anjam di a dauryosai. A na iga gisaŋnej. A mandam tamo nanɣo kumbra dauryoqnsiq deqa a anjam bei maroqnsiq olo urateɣnu. A laŋa

odoqnsiqa olo saideqnu.” O ijo was niŋgi e qa degsib are qalaib.

¹⁸ Qotei a tamo bole unu deqa a aqa segi anjam kalil dauryeqnu. Deqa e dego anjam bole segi niŋgi merngeqnum. E laŋa odoqnsim olo saidosaieqnum.

¹⁹ Nami aqo Timoti wo Sailas ombla na wauoqnsim Qotei aqa Njiri Yesus Kristus aqa anjam palontqnsim niŋgi merngoqnem. Niŋgi qalie, Yesus a dego laŋa odoqnsiq olo saidosaieqnu. A gaigai Qotei aqa ñam na odeqnu.

²⁰ Qotei a nami inŋi bole bole iga egwajqa marej. Kristus a odeqnu deqa Qotei na inŋi di iga egwas. Deqa iga Kristus aqa ñam na mareqnum, “Bole.” Osim iga Qotei aqa ñam soqteqnum.

²¹ Qotei a segi na niŋgi iga ti singilatgeqnu. Singilatgeqnaqa niŋgi iga ti Kristus beteryejunum. A na qujai iga aqa segi qa marsiq giltgej.

²² Osiqa aqa toqor egsiqa gago are miligiq di atej unu. Aqa toqor di aqa Mondor Bole. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inŋi bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

Pol a Korin Kristen nanŋi gulbe enjrqa uratosiq deqa a nanŋoq olo bosai

²³ O ijo was, e Qotei aqa ñam na niŋgi endegsi mernŋwai. E niŋgi gulbe enŋwa uratosim deqa e olo Korin qureq bosai.

²⁴ Nunŋo areqalo Yesus qa singilateqnum qaji di iga na laŋa taqatosaiqnum. Iga niŋgi ti koba na Yesus aqa wau ojeqnum. Di kiyaaqa? Niŋgi tulaŋ areboleboleinŋwajqa deqa. Iga qalieonum,

nĩngi nungo areqalo Yesus qa geregere siĩgilatosib tigelejunub.

2

¹ Ariya e olo Korin qureq bosai. E marem, e olo are gulbe na nungoq bqasai.

² E nĩngi are gulbetetĩgwai di tamo yai na olo ijo are boletetbqas? Nĩngi segi na ijo are boletetbqa kere.

³ Deqa e nungoq olo bosiy are gulbe oqa uratonum. E nungoq bosiy areboleboleibqas di kere. Utru deqa e anjam bei nami nenĩrenĩyosim nungoq qarĩnyem. E qalieem, e areboleboleibqas di nĩngi kalil dego ijo arebolebole di unsib e koba na areboleboleigwas.

⁴ Bole, e are gulbe ti akam ti sosim anjam di nenĩrenĩyem. E nĩngi are gulbetetĩgwa osim anjam di nenĩrenĩyosai. E nĩngi tulaĩ qalaqalainĩgeqnum di nĩngi qalieqajqa deqa e anjam di nenĩrenĩyem.

Nĩngi na tamo une atej qaji aqa une kobotetiy

⁵ Tamo qujai nami une atej qaji di aqa une qa e anjam koba mernĩgwasai. Tamo dena e are gulbetetbosai. A nĩngi kalil are gulbetetĩgej.

⁶ Aqa une aqa awai uge nĩngi gargekoba na a yeb di kereqo.

⁷ Deqa bini nĩngi olo aqa une kobotetosib aqa are latetiy. Yim a are boleqas. Nĩngi degyqasai di a olo are tulaĩ gulbe ti so uge.

⁸ Deqa nĩngi a olo qalaqalaiyo kumbra osoryoqniy. Yim a qalieqas, nĩngi a torei qoreiyosai.

⁹ E nungo kumbra tenemtosi y nin̄gi ijo anjam kalil dauryeqnub kiyo sai kiyo di qalieqajqa deqa e nami anjam nen̄gren̄yosim nun̄goq qarinyem.

¹⁰ Nin̄gi tamo bei aqa une kobotetqab di e kamba dego aqa une kobotetqai. E tamo bei aqa une kobotetqai di e nin̄gi qa osiy Kristus aqa n̄amgalaq di kobotetqai.

¹¹ Tamo uge Satan na iga gisan̄gosim ugeugeigaim deqa e degyqai. Satan aqa areqalo uge ti aqa uli kumbra ti di iga bole qalieonum.

Pol a Taitus unqa marej

¹² O ijo was kalil, e Kristus aqa anjam bole palon-tqa osim walwelosim Troas qureq di brantem. Brantonam Tamo Koba a na gam waqtetbonaqa e dia aqa wau ojoqnem.

¹³ Bati di e ijo was Taitus itosai deqa e a qa are koba qaloqnem. Deqa e Troas Kristen nan̄gi olo uratnjrsim Masedonia sawaq gilem.

Yesus aqa wau tamo nan̄gi qoto bun̄yeqnub

¹⁴ Qotei a gaigai iga aqaryaigeqnaqa iga Kristus aqa singila na qoto bun̄yeqnum. Deqa e Qotei tulan̄ bin̄iyeqnum. Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa tamo un̄gasari sawa sawa kalilq di unub qaji nan̄gi Qotei qa bole poin̄jreqnu. Nan̄go powo di saban̄ quleq ti bolequja bul.

¹⁵ Od, gago wau di qurem quleq ti bul Kristus na Qotei atraiyeqnu qaji. Quleq di tamo un̄gasari Qotei na elen̄eqnu qaji nan̄gi ti tamo un̄gasari padalqa gamq di unub qaji nan̄gi ti nan̄goq aiye-qnu.

¹⁶ Quleq dena tamo un̄gasari padalqa gamq di unub qaji nan̄gi moiyo tn̄jreqnu. Osiqa tamo

uŋgasari Qotei na elenjeqnu qaji naŋgi ŋambile enjre-qnu. Tamo yai naŋgi Qotei aqa wau di yqa kere? Tamo dego bei sosai.

¹⁷ Niŋgi qalie, Qotei aqa anjam maro tamo gargekoba naŋgi silali oqajqa deqa osib Qotei aqa anjam mare mare laqnub. Ariya iga naŋgi bul sai. Qotei na iga wau egej deqa iga gisan na wauosaieqnum. Iga Kristus koba na are qu-jaitosim Qotei aqa ŋamgalaq di aqa anjam mare mare laqnum.

3

Yesus aqa wau tamo naŋgi anjam bunuj mare mare laqnub

¹ Iga gago segi ñam soqtqajqa are unu e? Sai. Tamo qudei na kiyo niŋgi na kiyo iga qa anjam bolequja nengrenyqab di uŋgum. Niŋgi na kiyo tamo qudei na kiyo anjam bolequja di sisiyosib gago ñam soqtetgwab di dego uŋgum. Iga deqa are qalosaieqnum.

² Niŋgi segi nengren bulosib gago kumbra qa saoqnsib laqnub. Niŋgi nengren bul unub deqa tamo kalil naŋgi nengren di sisiyoqnsib iga qa poinjre-qnu. Nengren di gago are miligiq di unu.

³ Kristus a segi na anjam di nengrenyobulej. Nengren di Kristus aqaq na bosiq boleq di unu. Nengren di niŋgi segi. Agi iga niŋgi wauetŋeqnum. Kristus a mandam tamo bei aqa siŋgila na anjam di nengrenyosai. A Qotei ŋambile gaigai unu qaji aqa Mondor aqa siŋgila na anjam di nengrenyej. A meniŋq di nengrenyosai. A tamo uŋgasari naŋgo are miligiq di nengrenyej.

⁴ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a Kristus aqa ñam na iga wau egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Qotei na aqa wau di geregere boletqas.

⁵ Bole, iga segi na wau di yqa keresai. Deqa iga gago segi singila na Qotei aqa wau yeqnum degsi marqa keresai. Qotei a segi na iga singila egeqnaqa iga aqa wau yeqnum.

⁶ Gago wau agiende. Iga Kristus aqa anjam bunuj palontqnsim laqnum. Anjam bunuj di tamo qudei na dal anjamq di nenqrenyosai. Qotei aqa Mondor a segi na babtej. Dal anjam na tamo unqasari nanqi moyotnjreqnu. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo unqasari nanqi nambile enjreqnu.

⁷ Od, dal anjam na tamo unqasari nanqi moyotnjreqnu. Dal anjam aqa wau agide. Dal anjam di Qotei a nami meniñq di nenqrenyonaqa a rian ti brantej. Deqa Moses aqa ulatamu rianonaqa Israel tamo unqasari nanqi aqa ulatamu koqyqa keresai. Nam qamotnjrej. Bunuqna rian di olo koboej.

⁸ Ariya Mondor aqa wau bunuj unu. Aqa wau dena dal anjam aqa wau tulan bunyejunu. Mondor aqa wau di olo torei rianosi qoge oqej.

⁹ Dal anjam aqa wau agiende. A na gago une qa iga mergoqnsiq padaltgeqnu. Bole, dal anjam aqa wau di nami rian ti bej. Ariya Qotei na iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam babtej. Wau di olo tulan rian koba ti bej. Rian dena dal anjam aqa rian tulan bunyejunu.

¹⁰ Wau bunuj di rian koba ti unu. Rian dena wau namij aqa rian tulan bunyejunu. Deqa iga wau namij aqa rian uneqnum di a torei koboej.

¹¹ Wau namij di gaigai sqa keresai. A koboqas.

Bole, a rianj ti bej. Ariya wau bunuj gaigai sqas qaji a olo tulan rianj koba ti unu. Rianj dena wau namij aqa rianj tulan bunyejunu.

¹² Rianj koba di mondon bosim gaigai gagoq di sqajqa deqa iga tariñoqnsim unum. Deqa iga ulaosaieqnum. Iga rianj deqa mare mare laqnum.

¹³ Iga Moses soqnej dego sai. Moses aqa ulatamu rianj ti soqnej deqa a gara mutu oqnsiqa dena aqa ulatamu kabutoqnej. Di kiyaaqa? Israel nanji unaib deqa. Ariya wau namij aqa rianj di koboej.

¹⁴ Israel nanjo areqalo getenjnresoqnej deqa nanji anjam namij sisiyoqneb di nanjo areqalo gara mutu na kabutobulesoqnej. Nanji nami degsib soqneb agi bini unub. Tamo bei na gara di taqal atqa keresai. Kristus a segi na gara di olo taqal ateqnu.

¹⁵ Od, bati gaigai Israel nanji Moses aqa dal anjam sisiyeqnum di nanjo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Nanji nami degsib soqneb agi bini unub.

¹⁶ Ariya tamo nanji are bulyosib Tamo Koba aqa areq bqab di Qotei na gara di olo taqal atetnrqas.

¹⁷ Tamo Koba a segi Mondor. Niŋgi Tamo Koba aqa Mondor ti sqab di nuŋgo une na niŋgi olo taqatngwa keresai. Niŋgi bole sqab.

¹⁸ Deqa gago ulatamu olo kabuesqasai. Iga kalil Tamo Koba aqa rianj ya jeqiloq di unobuloqnmom. Unoqnim rianj di gagoq di tulan kobaoqnmqa dena iga Tamo Koba a segi buloqnsim sqom. Tamo Koba a na kumbra di iga egeqnu. Tamo Koba a segi Mondor Bole.

Qotei aqa wau tamo nanği web bul unub

¹ Qotei a iga qa dulosiqa wau egej deqa iga aqa wau di ojajqa asgigosaieqnu.

² Kumbra uge uge kalil tamo nanği na ulitoqnsib yeqnu qaji di iga olo qoreiyeqnum. Iga gisañ kumbra na walweloſaieqnum. Iga Qotei aqa anjam bubulyosaieqnum. Iga boleq di anjam bole segi mareqnum. Deqa tamo kalil nanği gago kumbra di unoqnsib nanği are miligiq di qalieeqnu, iga Qotei aqa ñamgalaq di wau bole yeqnum.

³ Ariya tamo unğasari padalqa gamq di unub qaji nanği Yesus aqa anjam bole iga palonteqnum qaji di aqa utru poinjrosaieqnu.

⁴ Mandam endeqa gisañ qotei Satan a na tamo unğasari Kristus qa nanği areqalo ſiñgilatoſaieqnu qaji nanği areqalo getentetnjrejunu. Deqa Kristus aqa anjam bole nanği are miligiq aiqa keresai. Nanği Kristus aqa suwañ unqa keresai dego. Kristus a segi Qotei. A segi rian ti unu.

⁵ Niñgi quiy. Iga gago segi kumbra qa saosaieqnum. Iga anjam endegsi palonteqnum, “Kristus Yesus a gago Tamo Koba unu deqa iga aqa ñam na niñgi wauetñgeqnum.” Iga anjam degsi palonteqnum.

⁶ Tulañ nami Qotei a iñgi iñgi kalil gereiyqa oſiqa endegsi marej, “Ambru aqaq na suwañ brantqas.” Ariya bunuqna Qotei aqa suwañ di gagoq boſiqa gago are miligi suwantetgej. Deqa iga Kristus aqa ulatamu geregere uneqnum. Kumbra dena iga suwañ bole unoqnsim Qotei aqa rian poigeqnu.

⁷ O ijo was, iñgi tulañ boledamu iga deqa mare mare laqnum qaji di gagoq di unu. Bole, iga ſiñgilaſaiqoji unum. Iga web jagi na gereiyo qaji di bul

unum. Deqa tamo kalil nanği iga nugoqnsib en-degsib qalieeqnub, “Pol a aqa segi singila na wau di yosaieqnu. A Qotei aqa singila kobaquja na wau di yeqnu. Singila dena mandam qaji singila tulan bunyejunu.” Tamo kalil nanği degsib qalieeqnub.

⁸ Gulbe segi segi gargekoba gagoq beqnu. Ariya gulbe dena iga padaltgosaieqnu. Inği inği gargekoba na gago areqalo niñaqyetgeqnu. Ariya inği inği dena gago areqalo torei ugetetgosaieqnu.

⁹ Jeu tamo nanği na iga jaqatin egeqnu. Ariya Qotei a deqa iga uratgosaieqnu. Jeu tamo nanği dena iga lugoqnsib neiotgeqnu. Ariya nanği na iga torei ugeugeigosaieqnu.

¹⁰ Gago jejamuq di tamo unğasari nanği gaigai Yesus aqa moiyo unobuleqnu. Deqa Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di branteqnaq nanği uneqnu.

¹¹ Iga Yesus aqa wau ojeqnum deqa jeu tamo nanği na bati gaigai iga moiyyotgwa laqnu. Nanço kumbra dena Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di branteqnaq tamo unğasari nanği uneqnu.

¹² Deqa moiyo a gagoq di waueqnu. Ariya nambile a nunçoq di waueqnu.

¹³ Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei aqa anjam bei nenğrenç di unu qaji a gagoq di branteqnu. Anjam agiende, “E Qotei qa ijo areqalo singilateqnum deqa e aqa anjam mare mare laqnum.” O ijo was, iga dego Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa anjam mare mare laqnum.

¹⁴ Iga qalieonum, Qotei na Tamo Koba Yesus subq na tigeltej deqa mondon a na iga dego subq

na tigeltgwas. Osim iga niŋgi ti joqsim Yesus aqa areq osi oqwas.

¹⁵ E anjam di niŋgi merngonum. Di kiyaaqa? E qalieonum, kumbra kalil gagoq di branteqnu qaji dena niŋgi aqaryaingeqnu. Gam dena Qotei a tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi qa are boleiyeqnu. Deqa naŋgi Qotei biŋjiyoqnsib aqa ñam soqteqnu.

Iga laŋ qure qaji iŋgi iŋgi qa are qaleqnum

¹⁶ Deqa iga Qotei aqa wau ojqaqqa asgigo-saieqnu. Bole, gago jejamu a uge qa laqnu. Ariya gago are miligi a bati gaigai olo boleoqnsiq siŋgilaeqnu.

¹⁷ Iga qalieonum, gulbe ti jaqatiŋ ti iga bini qoboieqnum qaji di tulaŋ kokba sai. Naŋgi sokiñalayosib koboqab. Iga gulbe di eqnum deqa iga qalieonum, mondoŋ iga laŋ qureq di so bole gaigai sqom. Iŋgi bole bole iga mondoŋ oqom qaji di tulaŋ boledamu. Iŋgi bole bole dena mandam qa iŋgi iŋgi tulaŋ buŋnjrejunu.

¹⁸ Iŋgi iŋgi iga gago ñamdamu na uneqnum qaji di sokiñalayosim koboqas. Deqa iga iŋgi iŋgi di koqyosaieqnum. Iŋgi bole bole iga gago ñamdamu na unqa keresai qaji di bati gaigai sqas. Deqa iga iŋgi bole bole di koqyoqnsim unum.

5

¹ Iga qalie, gago mandam qaji jejamu endi torei ugeqas. Gago jejamu endi gago tal bul. Mondoŋ Qotei na olo tal bei iga egwas. Tal di tamo bei na gereiyosai. Tal di laŋ qureq di bati gaigai sqas.

² Iga bini mandam qaji talq endi unum deqa iga akamoqnsim unum. Iga gago lan qure qaji tal osim gara bul jugwajqa deqa are koba unu.

³ Iga tal di jugwom di iga olo laña sqasai. Iga jejamu bunuj oqom.

⁴ Iga mandam qaji talq endi unum deqa iga are gulbeigeqnaqa akamoqnsim unum. Iga jejamu bunuj osim gara bul jugwajqa are qaleqnum. Od, iga gago jejamu moiqas qaji endi uratosim olo jejamu nambile sqas qaji di oqajqa are qaleqnum. Iga jejamu saiqoji sqajqa asgigeqnu.

⁵ Nambile sqajqa gam di Qotei a segi na gereiyet-gosiqa aqa Mondor iga egej. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inği bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

⁶ Deqa iga gaigai are singilatoqnsim unum. Iga qalie, iga mandam qaji jejamu ti unum deqa iga lan qureq di Tamo Koba a ombla sosaiunum.

⁷ Bini iga Yesus unosaieqnum. Ariya iga a qa gago areqalo singilatoqnsim walweleqnum.

⁸ Od, iga gago jejamu endi uratosim oqsim Tamo Koba a ombla sqajqa are qaleqnum. Lan qure a gago qure utru sqas.

⁹ Deqa iga bini mandamq endi sqom kiyo lan qureq oqsim dia sqom kiyo di unğum. Iga kumbra Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di dauryqajqa are qaleqnum.

¹⁰ Iga qalieonum, mondon iga kalil Kristus aqa ulatamuq di tigelamqa a na gago kumbra qa iga pegigwas. Iga mandamq endi sosimqa iga kumbra bole yoqnem kiyo kumbra uge yoqnem kiyo di a unsim awai segi segi egwas.

Iga tamo ungasari nanjo are bulyetnrqajqa deqa waueqnum

¹¹ Iga Tamo Koba a qa ulaoqnsim aqa sorgomq di unum deqa iga tamo ungasari nanjo are bulyetnrqajqa deqa. Iga wau di ugetosaieqnum. Qotei a iga qa qalie bole. Nunjo are miligiq di ninji dego iga qa qalie bole. E degsi are qalonum.

¹² O ijo was, iga gago segi ñam soqtqa marsim anjam endi nenjrenyosai. Ninji gago kumbra qa areboleboleingwajqa deqa are qalsim anjam endi nenjrenyonum. Tamo qudei nanji lanja baban na kumbra bole yqajqa arearetnjreqnu. Nanji are miligiq na kumbra bole yqajqa arearetnjro-saieqnu. Deqa ijo was, ninji na tamo nanji di tingitnjroqnsib dalnjroqniy.

¹³ Tamo nanji di endegsib mareqnub, “Pol a nanari tamo.” Nanjo anjam di bole. Iga Qotei qa are qalsim nanari tamo unum. Ariya iga ninji qa are qalsim areqalo bole ti unum.

¹⁴ Kristus na iga tulan qalaqalaigej aqa kumbra dena gago areqalo tigeltetgeqnaqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Yesus a iga kalil qa moiyej deqa iga kalil dego morenobulem.

¹⁵ Od, a iga kalil qa moiyej. Iga ñambile unum deqa iga gago segi jejamu qa are qalsim walwelqasai. Yesus a iga qa moisiq olo subq na tigelej deqa iga a qa are qaloqnsim walweloqnqom.

¹⁶ Deqa bini iga gago areqalo namij na tamo ungasari nanji peginjrosaieqnum. Bole, nami iga gago areqalo namij na Kristus pegiyoqnem. Ariya bini iga degyosaieqnum.

¹⁷ Deqa tamo bei a Kristus beteryesqas di Qotei na aqa are bulyetimqa a tamo bunuj brantqas.

Niŋgi quiy. Aqa kumbra namij torei koboej. Kumbra bunuj olo brantej.

¹⁸ Kumbra bunuj di Qotei aqaq na bej. Nami iga Qotei ti jeu sonamqa Qotei a olo Kristus aqa siŋgila na jeu kobotej. Deqa bini iga a ombla are qujaitosim unum. JEU kobotqajqa wau di Qotei na iga egej deqa iga aqa anjam mare mare laqnum.

¹⁹ Anjam agiende. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanŋi nami Qotei ti jeu sonabqa Qotei na nanŋi a ombla are qujaitosib sqajqa marsiq Kristus aqa siŋgila na jeu kobotej. Deqa a nanŋo une qa olo are qalosaieqnu. Iga Kristus aqa anjam di mare mare laqajqa deqa Qotei na wau egej.

²⁰ Kristus na iga qarinqej deqa Qotei a gago med-abu na tamo kalil nanŋi metnjreqnu. Iga Kristus aqa anjam palontoqnsim tamo kalil nanŋi endegsi metnjreqnum, “Niŋgi jeu kumbra uratosib bosib Qotei ombla are qujaitosib soqniy.”

²¹ O ijo was, Qotei na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago une kalil osiqa Kristus aqa qawarq di atnaqa a une tamo bulej. Kristus a segi une yosaieqnu. Deqa iga Yesus beteryosim dena iga Qotei aqa segi tamo bole une saiqoji sqom.

6

Qotei aqa wau tamo nanŋi gulbe iteqnub

¹ Iga Qotei ombla waueqnum deqa iga niŋgi siŋgila na endegsi merngwom, “Qotei a niŋgi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di niŋgi laŋa urataib.”

² Agi Qotei a nami marej, “E ni padalo sawaq dena oqajqa bati atem. Bati di brantonaqa e ino pailyo qusim ni aqaryaimem.” O was niŋgi quiy.

Qotei na iga aqaryaigwajqa bati brantqo. A na iga padalo sawaq dena elenqajqa bati bini qujai.

³ Tamo ungasari nanqi gago wau endi uge qa marsib ulonjosib uneq aiyab deqa iga na nanqi kumbra uge bei osornjrosaieqnum.

⁴ Iga Qotei aqa wau tamo unum deqa iga gaigai tamo ungasari kalil nanqi kumbra bole osornjreqnum. Iga singila na tigeloqnsim gulbe qoboieqnum. Gago gulbe agiende. Tamo qudei na iga ugeugeieqnum. Une bei bei na iga niñaqgwa laqnu. Iga are jaqatinqenu.

⁵ Jeu tamo nanqi toqon na iga lugoqnsib tonto talq di breieqnum. Osib murqumyoqnsib iga qa anjam uge uge mareneqnum. Iga gaigai nes na ti jaqatin na ti waukobaeqnum. Iga geregere nejiosaieqnum. Iga bati gaigai mam ti laqnum.

⁶ Iga gulbe kalil di oqnsim kumbra bole jiga saiqoji dauryeqnum. Iga qalie bole ti unum. Iga urur minjin oqosaieqnu. Iga na tamo ungasari nanqi kumbra bole bole enjreqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa singila oqnsim unum. Iga na tamo kalil nanqi qalaqalainjreqnum. Iga laja medabu na nanqi qalaqalainjrosaieqnum.

⁷ Iga Qotei aqa anjam bole gaigai mareqnum. Iga Qotei aqa singila oqnsim waueqnum. Iga gago ban wo na ti ban qonan na ti qoto qa inji inji ojoqnsim dena kumbra bole tintin dauryoqnsim waueqnum.

⁸ Tamo qudei nanqi gago ñam soqteqnum. Ariya tamo qudei nanqi gago ñam olo ugeteqnum. Tamo qudei nanqi iga yomuieqnum. Ariya tamo qudei nanqi olo gago kumbra bole babteqnum. Tamo

qudei nanği are qaleqñub, iga gisañ tamo. Sai. Iga anjam bole segi mareqñum.

⁹ Tamo qudei nanği iga qa qaliesai. Ariya tamo gargekoba nanği iga qa bole qalieeqñub. Iga moiyo tamo bulonum. Ariya iga olo ñambile unum. Qotei na iga tingitgwa maroqñsiq deqa iga gulbe egeqñu. Ariya gulbe dena iga moiyo tamosaieqñu.

¹⁰ Iga are gulbeigeqñu. Di uñgum. Iga gaigai areboleboleigeqñu. Iga ñoro saiqoji unum. Di uñgum. Iga na tamo uñgasari nanği aqaryainjreqnam nanği lañ qure qaji ñoro koba eleñeqñub. Iga inği inği saiqoji unum. Di uñgum. Iga inği bole bole kalil olo ejunum.

¹¹ O Korin tamo uñgasari, iga anjam kalil endi boleq atsim niñgi merñgonum. Iga gago are miligi waqtosim niñgi engekritonum.

¹² Iga gago are miligi getentosai. Iga niñgi tulañ qalaqalañgeqñum. Ariya niñgi nuñgo are miligi getentejunub. Niñgi iga koba na are qujaitosaieqñub.

¹³ Niñgi ijo angro bul unub deqa e niñgi endegsi merñgwai. Iga gago are miligi waqtosim niñgi qalaqalañgeqñum dego kere niñgi kamba nuñgo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqñiy.

Iga Qotei aqa atra tal bul unum

¹⁴ Tamo uñgasari Kristus qa nañgo areqalo sinğilatosaieqñub qaji nañgo kumbra nuñgo kumbra ti ombla kerekere sai. Deqa niñgi nanği ti beterosib koba na laqnaib. Niñgi kumbra bole dauryo qaji tamo unub. Ariya nanği Qotei aqa dal anjam gotrañyo qaji tamo unub. Deqa niñgi nanği ti beteqa kere e? Sai. Niñgi suwañoq di unub.

Ariya nanği ambruq di laqnub. Deqa ninği nanği ti beterqa kere e? Sai.

¹⁵ Kristus Satan wo nanği aiyel are qujaitosib ombla sqa kere e? Keresai. Ninği Kristus qa nungo areqalo singilateqnub. Tamo unğasari qudei nanği Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnub. Deqa ninği nanği ti areqalo qujaitosib ombla sqa kere e? Di dego keresai.

¹⁶ Qotei aqa atra tal ti gisan qotei nanngo atra tal ti beterosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. Qotei nambile gaigai unu qaji aqa atra tal agi iga segi. Deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “E nanngo ambleq di sosiy walweloqnqai. E nanngo Qotei sqai. Nanği ijo segi tamo unğasari sqab.”

¹⁷ Tamo Koba a nami degsi marsiqa olo anjam bei dego endegsi marej, “ ‘Ninği na tamo unğasari e qa qaliesai qaji nanği uratnjrsib sasaloiy. Ninği nanngo kumbra jigat bei ojaib. Ojqasai di e ninği elenjosiy boletnğwai.

¹⁸ Osiy e nungo Abu soqnit ninği ijo segi anğro tinğtinğ sqab.’ Tamo Koba sinğila ti unu qaji a nami degsi marej.”

7

¹ O ijo was bole, inği bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. Deqa kumbra jigat kalil gago jejamu ti gago are miligi ti di unub qaji di iga torei uratekritqom. Osim dena iga Qotei aqa nğangalaq di une saiğoji sosim a qa ulaoqnqom. Ulaoqnsim gago jejamu ti gago are miligi ti torei Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryoqnqom.

Pol a Korin Kristen nanġi qa tulaġ areboleboleiyej

² Deqa niġgi nuġgo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy. Iga nami tamo qudei kumbra uge bei enjrosaiognem. Iga tamo qudei ugeugein-jrosaiognem. Iga tamo qudei nanġo inġi inġi gisan na yainjrosaiognem.

³ E nuġgo jejamuq di une qametnġwa osim anjam endi mernġosai. Agi e maronum, iga niġgi tulaġ qalaqalaingeqnum. Deqa iga moiġom kiyo iga nambile sqom kiyo di uġgum. Iga gago are miligi waqtosim niġgi qalaqalaingeqnsim sqom.

⁴ E qalieonum, nuġgo kumbra bolequja. Deqa e niġgi qa tulaġ areboleboleibeġnu. Ijo are miligi niġgi qa tulaġ laejunu. Iga gulbe koba eqnum di uġgum. E niġgi qa are qaloqnsim dena e tulaġ areboleboleibeġnu.

⁵ Ariya iga Masedonia sawaq di brantosim bati deqa iga aqaratqa keresai. Sawa dia iga gulbe gargekoba itoqnem. Tamo qudei nanġi iga ti anjam na qotoqnem. Iga ulaoqnsim are tonġonġoqnej.

⁶ Niġgi qalie, tamo uġgasari are gulbeinjreqnu qaji nanġi Qotei na olo are latetnjreqnu. Deqa Qotei na Taitus qarinyonaqa a gagoq bonaqa iga unsimqa gam dena gago are olo laej.

⁷ Od, gam dena Qotei na gago are latetġej. Gam dena segi sai. Taitus a nami nuġgo ambleq di sonaqa niġgi na aqa are lateteb a degsi mergonaq qunamqa gam dena dego Qotei na gago are latetġej. Taitus a niġgi qa iga endegsi saigej. Niġgi e olo nubqajqa are koba qaloqnsib nuġgo une qa are ugeinġeqnu. Osib niġgi e ombla are qujaitosib

sqajqa siŋgilaeqnu. Taitus a niŋgi qa iga degsi saigej deqa e tulaŋ areboleboleibeqnu.

⁸ E qalieonum, anjam e nami neŋgrenyem qaji di niŋgi sisiyosib are gulbeinŋej. Ariya e deqa are ugeibosai. Bole, nami e are ugeibej. Ariya bini sai. Anjam e neŋgrenyem qaji dena niŋgi are gulbeinŋej. Sokiñalayonaq nuŋgo are gulbe di olo koboej.

⁹ Deqa e bini areboleboleibeqnu. Niŋgi are gulbeinŋej e deqa areboleboleibosai. Niŋgi are gulbeinŋej ariya bunuqna niŋgi olo are bulyeb deqa e areboleboleibeqnu. Qotei a segi na are gulbe di niŋgi eŋej. Deqa gago anjam neŋgrenyem qaji dena niŋgi yala ugeugeinŋosai.

¹⁰ Are gulbe Qotei na tamo uŋgasari naŋgi enjreqnu qaji dena naŋgo are olo bulyetnjreqnu. Deqa Qotei na naŋgi elenreqnu. Nuŋgo are gulbe di inŋi uge sai. Di inŋi bole. Iga deqa are ugeigwasai. Ariya mandam tamo naŋgi are gulbe eqnub di inŋi uge. Dena naŋgi moiyo gam tureqnu. Di kiyaaqa? Naŋgi are bulyosai deqa.

¹¹ Niŋgi geregere are qaliy. Are gulbe Qotei na niŋgi eŋej qaji dena niŋgi olo siŋgilatŋej. Agi bini niŋgi kumbra bole bole yeqnu. Are gulbe dena Qotei na nuŋgo are tigeltetŋgonaaqa niŋgi tamo qujai nami une atej qaji di a ŋiriŋteb. Osib niŋgi Qotei ulaiyosib aqa sorgomq di geregere soqneb. Qotei na nuŋgo are tigeltetŋej deqa niŋgi iga qa are koba qalsib tamo une atej qaji di aqa une gereiyetqa waukobaeb. Niŋgi kumbra kalil di yeb deqa iga qalieonum, niŋgi tamo bole une saiqoji unub.

¹² O ijo was, e nami anjam neŋgrenyosim nuŋgoq

qariñyem. Niñgi na tamo une atej qaji aqa une gereiyetqajqa e deqa osim anjam di nenğrenyosai. Tamo agi tamo dena une yej qaji a qa dego e are qalsim anjam di nenğrenyosai. Niñgi na iga tulañ qalaqalaigeqñub nuñgo kumbra di Qotei aqa ñamgalaq di boleq dqajqa deqa e anjam di nenğrenyem. Yim niñgi qalieqajqa, nuñgo kumbra di bolequja.

¹³ Nuñgo kumbra bole degsi unu deqa gago are tulañ laejunu.

Gago are laejunu deqa iga areboleboleigeqnu. Ariya iga olo tulañ areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Niñgi na Taitus aqa are gulbe kobotetosib are boleteteb deqa.

¹⁴ Anjam kalil e niñgi qa Taitus saiym qaji di bole. Deqa e ijo anjam deqa jemaibosai. E nuñgo kumbra bole kalil qa Taitus saiyoşim nuñgo ñam soqtem. Taitus a qalie, anjam iga niñgi qa a saiym qaji di bole.

¹⁵ Bati Taitus a nuñgoq bonaqa niñgi a ulaiyoşib a osib aqa anjam dauryoqneb. Nuñgo kumbra bole di Taitus aqa areqaloq di unu deqa a na niñgi tulañ qalaqalaingeqnu.

¹⁶ E niñgi qa are şingilatosim qalieonum, niñgi kumbra bole kalil yoqnsib sqab. Deqa e niñgi qa tulañ areboleboleibeqnu.

8

Kristen nañgi silali koroiyeb

¹ O ijo was niñgi quiy. Qotei a Kristen tamo unğasari Masedonia sawaq di unub qaji nañgi qa are boleiyej. Iga deqa niñgi saingonam quiy.

² Masedonia Kristen nanngi inngi inngi tulan saiqoji sosib gulbe qoboiyeq nab bati deqa Qotei na nanngi singilatnjrnaqa nanngi areboleboleinjrnaqa Judia Kristen nanngi aqaryainjrqa marsib silali koba koroiyeb.

³ E deqa ningi mernḡwai. Masedonia Kristen nanngi nanngo segi areqalo na silali di koroiyeb. Nanngo silali kiñala soqnej di nanngi koroiyeb. Osib nanngi na nanngo kumbra di bunyosib olo silali tulan koba koroiyeb.

⁴ Nanngi na iga wainḡosib endegsib mergoqneb, “Ninggi iga odgibqa iga ningi beternḡosim Qotei aqa tamo unḡasari nanngi silali qa aqaryainjrqom.”

⁵ O ijo was, iga nami are qalem, Masedonia Kristen nanngi silali koroiyqab. Ariya nanngi kumbra di olo bunyosib Qotei aqa areqalo dauryosib nanngo segi jejamu Tamo Koba Yesus yeb. Osib iga dego egeb.

⁶ Qotei a nami ningi qa dego are boleiyej deqa Taitus a silali koroiyqajqa wau di nunḡo ambleq di tigeltej. Deqa iga Taitus singila na minjem, “Ni olo Korin Kristen nanngoq aisim wau di kobotime.”

⁷ O ijo was, bati gaigai ningi kumbra tulan boledamu yeq nub. Agi ningi Qotei qa nunḡo areqalo singilatoqnsib aqa anjam palontqajqa waukobaeq nub. Ninggi Qotei qa bole qalieeq nub deqa ningi aqa wau oj qajqa tulan singilaeq nub. Osib ningi na iga tulan qalaqalaigeq nub. Ariya Qotei a ningi qa are boleiyej deqa ningi silali koroiyqajqa wau di dego yosib silali koba atib soqnem.

⁸ E ningi wau di yqajqa wainḡwasai. Kristen tamo unḡasari qudei nanngi wau di yqajqa tulan

siŋgilaeqnub. Nanjo kumbra deqa agi e na niŋgi saiŋgonum. Deqa niŋgi dego qalaqalaiyo kumbra qa tulaŋ siŋgilaosib silali koroiyqajqa wau di yiy. Yibqa e unsiy marqai, “Bole, niŋgi qalaqalaiyo kumbra yeqñub.”

⁹ O ijo was niŋgi qalie, gago Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyej. A nami laŋ qure qaji ñoro koba ti soqnej. Sosiqa a niŋgi qa osiqa ñoro di olo uratosiqa iŋgi tulaŋ saiqoji soqnej. Di kiyaaqa? Niŋgi kamba laŋ qure qaji ñoro koba oqajqa deqa.

¹⁰ Silali koroiyqajqa wau deqa e olo ijo areqalo bei ubtosiy merngwai. Wausau bei nami niŋgi namoqna silali koroiyqajqa wau di tigelteb bati deqa niŋgi wau di yqajqa tulaŋ arearetngej.

¹¹ Deqa bini niŋgi wau di olo kobotqa siŋgilaoy. Niŋgi degyqab di bolequja. Nami niŋgi wau di yqajqa are tulaŋ prunqoqnej. Deqa bini niŋgi silali soqñim siŋgilaosib wau di kobotiy.

¹² Niŋgi silali koroiyqa are soqñim niŋgi koroiyiy. Yim Qotei a niŋgi qa tulaŋ areboleboleiyqas. Niŋgi silali saiamqa di unqum. Koroiyaib. Qotei a deqa ñirinqasai. Niŋgi silali soqñim di koroiyiy.

¹³ Niŋgi gulbe koba qoboiesoqñib tamo qudei nanqi olo gulbe saiqoji sqab e deqa niŋgi mernqosai. Iga kalil kerekere unum.

¹⁴ Deqa bini niŋgi iŋgi koba ejunub qaji niŋgi na tamo qudei iŋgi qa truqueqñub qaji nanqi aqaryainjroqñiy. Bunuqna niŋgi iŋgi qa truquabqa nanqi na kamba olo niŋgi aqaryaingwab. Niŋgi kumbra degyqab di niŋgi

kalil kere na sqab.

¹⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanġi inġi koba koroiyeb qaji nanġi inġi uynab menetnġrnaqa inġi oto bei uratosai. Tamo nanġi inġi kiñala koroiyeb qaji nanġi dego inġi uynab menetnġrnaqa inġi bei qa truquosai.”

Pol a tamo qudei nanġi qarinqnġrnaqa Korin Kristen nanġoq aiye

¹⁶ E Qotei tulaġ binġiyeqnum. Di kiyaaqa? A na Taitus are prugtetonaaqa a iga ti are qujaitosiqa niġi qa are koba soqnej.

¹⁷ Iga Taitus minjem, “Ni olo Korin Kristen nanġoq aiye.” Onaaqa Taitus a aqa segi areqalo na odosiq silali koroiyqajqa wau deqa tulaġ siġilaosiq nuġoq aiyej.

¹⁸ Iga Kristen was bei osim Taitus ombla qarinqnġrnam nuġoq aiye. Was bei di a ñam ti unu. A Yesus aqa anjam bole maro qaji tamo. Kristen tamo unġasari qure qure kalilq di unub qaji nanġi a qa qalie bole.

¹⁹ Di segi sai. Kristen nanġi na a gilteb deqa a iga ti koba na walweloqnsimqa silali koroiyqajqa wau di taqateqnum. Wau di aqa utru agiende. Qotei a Kristen nanġi sougetejunub qaji nanġi qa are boleiyeqnu. Iga wau di taqateqnum deqa Tamo Koba aqa ñam tulaġ goge oqeqnaqa tamo kalil nanġi unoqnsib iga qa mareqnum, “Bole, nanġi wau di yqajqa tulaġ siġilaeqnum.”

²⁰ O ijo was kalil, silali koroiyqajqa wau di tamo qudei na yomuiyaib deqa iga was bei di osim koba na silali di taqateqnum.

²¹ Gago are endegsi unu. Iga kumbra bole segi gaigai yoqnqom. Tamo unğasari kalil Tamo Koba a ombla nanjo namgalaq di iga kumbra di yoqnqom.

²² Ariya iga gago Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus was de wo nanji aiyel daurnjrnsiq koba na nunjoq aiyeb. Was bei di agi iga nami bati gargekoba aqa kumbra tenemtoqnem. A Qotei aqa wau ojqajqa singilaoqnej iga degsi unoqnem. Bini a silali koroiyqajqa wau di ojqajqa tulan singilaeqnu. A qalie, ninji kumbra bole yo qaji tamo unub. A degsi qalieosiq deqa a silali koroiyqajqa wau di ojqajqa tulan singilaeqnu.

²³ Ninji Taitus qalie. A e ombla ninji qa are qaloqnsim waukobaeqnum. Ninji gago Kristen was aiyel nanji di dego qalie. Nanji Qotei aqa tamo unğasari qure qure kalilq di unub qaji nanji qa wau bole yeqnu. Nanjo wau dena nanji Kristus aqa nam tulan soqteqnu.

²⁴ Deqa ninji na was aiyel nanji di kumbra bole enjroqniy. Yim Kristen kalil nanji nunjo kumbra di unsib marqab, “Bole, nanji qalaqalaiyo kumbra dauryeqnu.” Osib qalieqab, “Pol a Korin Kristen nanjo kumbra bole qa iga saigeqnu di a gisanjosaeqnu. A anjam bole saigeqnu.”

9

Silali koroiyqajqa wau

¹ Iga silali koroiyeqnum di Qotei aqa tamo unğasari nanji aqaryainjrqajqa deqa. Ninji wau di qalieonub deqa e olo anjam olekoba tortoryosiy nenğrenyqasai.

² E qalieonum, ningi wau di yqajqa are tulan prugnjeqnu. Deqa e gaigai Masedonia Kristen nango ñamgalaq di nungo ñam soqteqnum. Osim endegsi minjreqnum, “Wausau bei nami Akaia sawaq di Korin Kristen nangi silali koroiyqajqa wau di tigeltqa mareb.” Od, ningi wau di yqajqa tulan singilaeqnum. E na Masedonia Kristen nangi nungo kumbra deqa sainjreqnam quoqnsib nangi gargekoba dego wau di yqajqa are prugnjreqnu.

³ E nangi endegsi minjrem, “Korin Kristen nangi silali koroiyqajqa tulan singilaeqnum.” Ariya e nungo ñam laña soqto uge deqa ningi silali di koroiy. Utru deqa e was qalub nangi di qarinjrnem nungoq aiyeb.

⁴ E qalieonum, ningi silali di koroiyosib atib sqas. Soqnim Masedonia Kristen qudei nangi e ombla na nungoq bosim ningi nami silali di ateb unu degsi unqom. Iga bosim degsi unqasai di iga ningi ti jemaigo uge.

⁵ E are qalem, e was qalub nangi di minjritqa nangi namoqna aisib nungo silali ningi nami koroiyqa mareb qaji di ningi koba na gereiyqab. Gereiyibqa e bunuqna bosiy oqai. Yim tamo ungasari kalil nangi silali di unsib qalieqab, bole, ningi nungo segi areqalo na silali di ateb unu. E ningi silali di koroiyqajqa waingosaiqnem nangi degsib qalieqab.

⁶ Ningi geregere are qaliy. Tamo a ingi kiñala yagwas di a ingi kiñala olo oqas. Tamo a ingi koba yagwas di a ingi koba olo oqas.

⁷ Deqa ningi segi segi kalil silali atqajqa are soqnim silali atoqniy. Ningi are gulbe na silali ataib. Ningi tamo bei na wainjim deqa silali

ataib. Ningi nungo segi areqalo dauryosib are bole na silali atoqniy. Yim Qotei na ningi tulan qalaqalaingoqnqas.

⁸ Qotei a ningi qa are boleiyosim ingi bole bole gaigai engoqnqa kere. Deqa ningi tulan kere na sosibqa dena wau bole bole yoqniy.

⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenrenyeb unu,

“Tamo qudei nanği saga yago breiyo bul nanği
 ingi ingi jeiyoqnsib tamo ingi saiqoji nanği
 enjreqnub.

Deqa nanği kumbra bole bati gaigai sqas.”

¹⁰ O ijo was ningi qalie, Qotei a na qujai tamo nanği saga yago enjreqnaqa nanği breiyeqnu. Osiqa tamo nanği bem enjreqnaqa nanği uyeqnu. Dego kere Qotei na ingi ingi engoqnmqa ningi tulan kere na sqab. Deqa ningi Qotei aqa tamo ungasari nanği aqaryainjroqniy. Tamo nanği saga yago breiyeqnu ingi koba oqeleqnu dego kere nungo silali koroiyqa wau di tulan boleqnaqas.

¹¹ Qotei na ingi ingi koba engoqnmqa ningi na kamba Kristen nanği silali qa aqaryainjrqaqqa tulan kere na sqab. Deqa ningi silali di koroiyosib gago banq di atib iga na osi aisim Kristen nanği enjrimqa nanği deqa Qotei binjyoqnsib sqab.

¹² Nungo wau dena Qotei aqa tamo ungasari nanği aqaryainjrimqa nanği kere na sqab. Nanği ingi bei qa truquqasai. Di segi sai. Nungo wau deqa nanği Qotei tulan binjyoqnaqab.

¹³ Ningi wau di yqab di Qotei aqa tamo ungasari nanği unsib qalieqab, bole, ningi Kristus aqa anjam bole singila na ojoqnsib aqa medabu daurye-

qñub. Od, ñiñgi na Kristen nañgi silali kobaquja na aqaryainjroqñqab di nañgi nuñgo kumbra di unoqñsib Qotei aqa ñam soqtoqñqab.

¹⁴ Osib qalieqab, “Bole, Qotei a Korin Kristen nañgi qa are tulañ boleiyeqñu.” Nañgi degsib qalieosib ñiñgi tulañ qalaqalaingosib ñiñgi qa Qotei pailyoqñqab.

¹⁵ O ijo was ñiñgi quiy. Qotei a ñiñgi tulañ kobaquja iga egej. Ñiñgi di agi Kristus. Ñiñgi di aqa utru iga geregere ubtosim marqa keresai. Qotei na ñiñgi di iga egej deqa iga a tulañ binjiyoqñqom.

10

Tamo qudei nañgi Pol qa yomuoaqñeb

¹ Ñiñgi qudei e qa yomuoaqñsib endegsib mareqñub, “Pol a nami iga koba na sosiqa aqa segi ñam aguq atoqñsiqa laesoqñej. Ariya a sawa isaq di sosiqa iga qa ñiriñoqñsiqa anjam singila na mergeqñu.” O ijo was ñiñgi mati Kristus aqa kumbra qa are qaliy. A aqa segi ñam aguq atoqñsiqa laesoqñej.

² Deqa e nuñgoq bosiy Kristus aqa kumbra di dauryosiy laesqai. E ñiñgi qa ñiriñqasai. Ariya tamo qudei nañgi are qaleqñub, iga mandam tamo nañgo kumbra dauryoqñsim laqñum. Tamo nañgi di e na ñiriñtnjrsiy anjam singila na minjrqai. E laesqasai.

³ Bole, iga mandamq endi laqñum. Ariya iga mandam tamo nañgo kumbra na qotosaieqñum.

⁴ Qotei na qoto qa ñiñgi ñiñgi iga egej. Ñiñgi ñiñgi di Qotei aqa singila ti unu. Di mandam qaji ñiñgi

inji sai. Iga dena qotoqnsim gago jeu tamo nanjo singila gotranjyeqnum.

⁵ Areqalo uge ti gisan anjam ti di iga na gotranjyeqnum. Kumbra uge kalil ninji Qotei qalieqajqa gam getentetnjeqnu qaji di dego iga na gotranjyeqnum. Gago wau agiende. Iga na tamo ungasari nanjo are tigeltetnjreqnam nanji nanjo areqalo kalil Kristus yekriteqnum.

⁶ Deqa ijo was, iga ninji qa tarineqnum. Ninji gago anjam kalil dauryekritibqa iga na tamo kalil Qotei aqa anjam gotranjyeqnum qaji nanji njolawotnjrqom.

⁷ Ninji lanja baban na tamo nanjo kumbra tenemtoqnaib. Ninji geregere tenemtoqniy. Tamo bei a endegsi marqas, “E Kristus aqa tamo.” Ariya tamo di a olo endegsi poiyem, a Kristus aqa tamo qa marqo deqa iga dego Kristus aqa tamo unum. A degsi poiyem.

⁸ Tamo Koba a na iga singila egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga ninji singilatngwajqa deqa wau ojeqnum. Iga ninji ugeugeingwajqa deqa wau ojosaieqnum. E gago wau deqa gago ñam kiñala soqtqai. E degyqai di e jemaibqasai.

⁹ Ariya ninji endegsib are qalaib, “Pol a iga ula egwajqa deqa anjam singila na nenjrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu.” Ninji degsib are qalaib.

¹⁰ Bole, tamo qudei nanji e qa endegsib yomueqnum, “Pol a anjam singila na nenjrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu. Ariya a gago ambleq endi sosiq anjam mergoqnej di a singila saiqoji soqnej. Anjam palontqa wau dego a qaliesai bole sai.”

¹¹ Tamo qudei nanji e qa degsib yomueqnum.

Deqa tamo deqaji nan̄gi endegsi poinjrem. Anjam iga sawa isaq endi sosim nen̄gren̄yeyeqnum qaji di iga nun̄go ambleq di sosim dauryeqnum.

¹² Tamo qudei nan̄gi diqoqnsib nango segi ñam soqteqnum. Iga nan̄gi unub dego sai. Gago kumbra ti nan̄go kumbra ti ombla kerekere sai. Tamo nan̄gi di mareqnum, “Gago kumbra bole. Tamo kalil nango kumbra bolesai.” Nan̄gi degsib mareqnum. Di kiyayaqa? Nan̄gi powo tulan̄ saiqoji unub deqa.

¹³ Iga nan̄gi unub dego sai. Iga gago segi ñam soqtoqn̄qasai. Wau Qotei na egej qaji deqa segi gago ñam soqtoqn̄qom. Wau bei Qotei na egej qaji agiende. Iga na nin̄gi Korin Kristen wauefn̄geqnum.

¹⁴ Iga Qotei aqa wau tamo kalil qa namoosim nun̄goq di wau utru atsim Kristus aqa anjam bole nin̄gi mern̄goqnem. Iga tamo qudei nan̄go wau bajiñosaioqnem.

¹⁵ Wau Qotei na egej qaji di segi iga ojqajqa sin̄gilaoqnsim gago ñam soqteqnum. Iga tamo qudei nan̄go wau Qotei na egosai qaji deqa gago ñam soqtosaieqnum. Gago are endegsi unu. Nun̄go areqalo Yesus qa sin̄gilateb qaji di tulan̄ boleqnimqa gago wau dego nun̄goq di tulan̄ kobaoqñqas.

¹⁶ Kobaoqñqas iga nun̄go sawaq dena tigelosim sawa sawa isaq giloqnsim dia Yesus aqa anjam mare mare laqñqom. Tamo qudei nan̄gi nami wauoqneb qaji sawa iga deq gilqasai. Iga nan̄go wau qa gago ñam soqtqasai.

¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib

nenngrenyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqteme.”

¹⁸ Iga qalie, tamo bei a aqa segi ñam soqtqas di a Tamo Koba aqa ñamgalaq di ñam saiyoji sqas. Ariya Tamo Koba a na tamo bei aqa ñam soqtetqas di a ñam bole oqas.

11

Tamo qudei nanngi gisanjoqnsib Qotei aqa wau tamo buleqnub

¹ Ninngi e odbibqa e olo nanari anjam kiñala merngwai. Ninngi e odbqa kereamqa e odbiy.

² Aqo Qotei wo gago are koba endegsi unu. Ninngi Kristus a segi qujai areiyosib aqa sorgomq di soqniy. Tamo bei na aqa dunge nami sambalaosai qaji di osim tamo qujai yim a na oqas dego kere e ninngi Kristus aqa banq di atem.

³ E amal uge Satan qa are qalsim deqa e ninngi qa ulaeqnum. A nami Iv gisanjonaqa a une atej. Une dena nunngo areqalo ugetetngimqa ninngi Kristus a segi qalaqalaiyqa urataib deqa e ulaeqnum.

⁴ E qalieonum, tamo qudei nanngi nunngoq boqn-sib gisanjoqnsib Yesus bei qa anjam palontoqn-sib merngeqnub. Yesus bei deqa iga nami anjam palontosaiqnem. Tamo nanngi di mondor bei qa dego ninngi merngeqnub. Di gisanj mondor. Mondor bei deqa iga nami ninngi merngosaiqnem. Yesus aqa anjam bole iga nami ninngi merngoqnem qaji di dego tamo qudei nanngi bubulyoqnsib olo anjam bei ninngi merngeqnub. O ijo was ninngi kiyayaqa gisanj anjam di quoqnsib bole edegeqnub?

⁵ Ningi qudei endegsib are qaleqñub, “Tamo nanđi di Qotei na bole qarinqjrnac gagoq beb.” Di sai. Qotei na nanđi qarinqjrosai. Ningi quiy. Tamo nanđi di ñam ti unub ariya e dego ñam ti unum. Deqa tamo nanđi dena e buñbosai.

⁶ Bole, e anjam marqajqa medabu gulbeibeqñu. Di unğum. E powo qa truquosaieqñum. Kumbra kalil e nuño ambleq di yoqñem qaji dena e ijo powo babteqñam niñgi unoqñeb.

⁷ Ningi qalie, e Qotei aqa anjam bole niñgi merngoqñem bati deqa e nuño silali iñgi iñgi yaiñgosaioqñem. Ijo kumbra dena e ijo segi ñam aguq atoqñem. Di kiyaca? Nuño ñam olo goge oqwajqa deqa. E kumbra di yoqñem di e une atoqñem e? Sai.

⁸ E Kristen tamo unğasari qure qureq di unub qaji nanđoq dena silali oqñsim olo nuño ambleq di Qotei aqa wau laña ojoqñem. E nuño silali yaiñgosaioqñem. Ijo kumbra dena e qure qureq di Kristen nanđo silali bajinobuloqñem.

⁹ Bati e nuño ambleq di iñgi iñgi qa truquoqñsimqa e na tamo bei gulbe yosaioqñem. E niñgi gulbe engwajqa tulañ uratoqñem agi bini e degsi unum. Bati bei Kristen was qudei nanđi Masedonia sawaq dena Korin qureq bosib iñgi iñgi qa e aqaryaiboqñeb. Gam dena e niñgi gulbe engwajqa uratoqñem.

¹⁰ Kristus aqa anjam bole ijoq di unu deqa e niñgi endegsi mernğwai. E nuño silali yaiñgwa urateqñum. Ijo kumbra deqa e ijo segi ñam soqteqñum. E degoqñsiy sqai. Akaia sawaq di tamo qudei na e getentbqasai.

¹¹ E niñgi qalaqalainğosaieqñum deqa e kumbra

di yeqnum kiyo? Sai bole sai. Qotei a qalie, e ningi tulan qalaqalaingeqnum.

¹² E nungo silali yaingwa urateqnum. E degoqn-siy sqai. Tamo qudei nanngi nungo njanngalaq di iga bulsqa marsibqa nanngo segi ñam soqteqnum. Deqa e nanngi gam getentetnjroqngai.

¹³ Tamo nanngi di Qotei na qarinnjrosai. Nanngi Yesus aqa wau tamo bolesai. Nanngi gisanjoqnsib nanngo segi kumbra uge bulyoqnsib tamo bole buleqnum. Yeqnab tamo unngasari nanngi na unjroqnsib mareqnum, “Nanngi Kristus aqa wau tamo bole.”

¹⁴ O ijo was ningi nanngo kumbra di unsib deqa tulan prugaib. Iga qalie, Satan a dego gisanjoqnsiqa aqa segi kumbra uge bulyoqnsiqa Qotei aqa lannganngro bole suwanngoc di unub qaji nanngi buleqnu.

¹⁵ Satan a kumbra degyeqnu deqa aqa wau tamo nanngi dego nanngo kumbra uge bulyoqnsib Qotei aqa wau tamo bole buleqnum. Deqa iga nanngo kumbra di unngim tulanng prugwasai. Monngonng Qotei na tamo nanngi di nanngo unne deqa kamngbatnjrsim awai ugedamu enngjqas.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a gulbe gargekoba itoqnej

¹⁶ E olo mernngwai. Ningi e nanngi tamo edegaib. Unngum, ningi e nanngi tamo edegwab di kere. Deqa ningi e odbibqa e olo ijo ñam kiñala soqtqai.

¹⁷ E Tamo Koba aqa areqalo dauryosim anngam endi marosaieqnum. E nanngi tamo bulosim deqa e anngam endi maroqnsim ijo segi ñam soqteqnum.

¹⁸ Tamo gargekoba nanngi mandam tamo nanngo kumbra dauryoqnsib nanngo segi ñam soqteqnum.

Deqa e dego kumbra di dauryosiy olo ijo ñam kiñala soqtqai.

¹⁹ Niñgi segi qa mareqnub, “Iga powo koba ti unum.” Ariya niñgi kiyaaqa olo nanari tamo nanği odnjreqnabqa nanği nanari anjam niñgi merñeqnub?

²⁰ Nunjo kumbra agiende. Tamo bei na niñgi a laña kangalyqajqa merñgimqa kiyo, nunjo inği inği saitimqa kiyo, nunjo inği inği gisañ na yaingimqa kiyo, aqa segi ñam soqtimqa kiyo, nunjo ula ponğimqa kiyo niñgi a odyqab.

²¹ O ijo was, iga tamo nanği di bul sai. Iga siñgila saiqoji unum deqa iga na gulbe deqaji niñgi enğwa keresai. E deqa jemaibqas e? Sai.

Tamo nanği di nanjo segi ñam soqtqajqa ulaosaieqnub. Deqa e kamba dego ijo segi ñam soqtqai. O ijo was, e nanari tamo bulosiy deqa anjam endegsi merñğwai.

²² Tamo nanği di mareqnub, “Iga Hibru tamo.” Ariya e dego Hibru tamo. Nanği mareqnub, “Iga Israel tamo.” E dego Israel tamo. Nanği mareqnub, “Iga Abraham aqa moma tiñtinj.” E dego Abraham aqa moma tiñtinj.

²³ Nanği mareqnub, “Iga Kristus aqa wau tamo.” O ijo was, e nanari tamo bulosiy endegsi marqai, e dego Kristus aqa wau tamo. Agi e na tamo nanği di tulañ buññrsimqa ñes na ti jaqatinj na ti Kristus aqa wau ojeqnum. Bati gargekoba jeu tamo nanği na e tonto talq di waiboqneb. Osib e lubogargekobatoqneb. Bati gargekoba e moiqa jojomoqnem.

²⁴ Bati 5 Juda nanġi na e kumbainbo garggekoba-toqneb. Sisiyeb 39.

²⁵ Bati qalub nanġi bu toqoŋ na e luboqneb. Bati qujai nanġi na e moiyoṭbqa marsib meniŋ na luboqneb. Bati qalub e qobuŋ na gileqnam qobuŋ a padalej. Qobuŋ a padalonaq qolo ti qanam ti e yuwalq di otosi laqnem.

²⁶ Bati garggekoba e sawa isaq singa na walweloqnem. Yeqnam ya koba doqnsiqa ya na e padaltbqa jojomoqnej. E gamq di walweleqnamqa bajin tamo nanġi gam getentoqnsibqa e lubqa laqneb. Juda nanġi ti sawa bei bei qaji nanġi ti dego e lubqa laqneb. Qure qureq di, wadau sawaq di, yuwalq di dego e padalqa jojomoqnem. Gisaŋ Kristen nanġi na dego e ugeugeibqa laqneb.

²⁷ E ŋes na ti jaqatin na ti waukobaoqnem. Qolo garggekoba e waukobaoqnsim ŋeiosaiiqnem. E mam ti laqnem. E ya qarboqnej. Bati garggekoba e inġi saiqoji soqnem. Bati garggekoba e yorbeqnaqa e ijo jejamu kabutqajqa gara saiqoji soqnem.

²⁸ Ariya bini gulbe qudei dego ijoq di branteqnu. Gulbe kobaquja bei agiende. E bati gaigai Kristen tamo unġasari qure qure kalilq di unub qaji nanġi qa are koba qaleqnum. Nanġi bole unub kiyo sai kiyo deqa e nanġi qa tulaŋ are koba qaleqnum.

²⁹ Deqa Kristen was bei aqa singila saiamqa e was deqa are koba qalsiy e dego singila saibqas. Inġi bei na Kristen was bei a uneq waiyimqa e was deqa are koba qalsiy are ugeibqas.

³⁰ O ijo was, gam bei saibqo deqa e ijo segi ñam soqtqai. Gulbe bei bei ijoq beqnu deqa niŋgi poiŋgeqnu, e singila saiqoji unum. E deqa qujai ijo

ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai.

³¹ Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei a qalie, e anjam bole mareqnum. E gisañosaieqnum. Deqa iga bati gaigai Qotei binjiyoqnqom.

³² Damaskus qureq di Mandor Aretas a na qure taqato qaji tamo minjnaqa a qoto tamo qudei nanği qarınjrnaqa nanği qure aqa siranme kalil taqatoqneb. Di kiyaaqa? E ulanqa laqnitqa nanği na e ojsib tonto talq di waibqajqa deqa.

³³ Ariya Kristen was qudei nanği na e aqaryai-bosib gumbaq di jigsib qure aqa jeñ gogetosib sil na gumba tontosib jeñ aqa siranme kiñalaq dena e ura uratbonab jeñ oqeç aiyem. Aisim qure taqato qaji tamo aqa banq dena ulanem.

12

Qotei na ñeiobilqei Pol osoryej

¹ E gam bei saibqo deqa e olo ijo ñam soqtqai. Bole, e ijo ñam soqtqai kumbra dena e aqaryai-bqo keresai. Di unğum. Tamo Koba a na ñeiobilqei bei e nami osorbej deqa niñgi saıñgit quiy.

² Ñeiobilqei agiende. Wausau 14 koboej endi Qotei na Kristus aqa tamo bei osi oqsıqa torei lan qureq oqej. Lan qure di tulan goge koba. Tamo oqej qaji di e qalie. Tamo di agi e segi. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie.

³⁻⁴ E qalieonum, Qotei na tamo di osi oqsıqa lan qureq oqej. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. A lan qureq oqsıq dia anjam bei quej. Anjam di

aqa damu tamo bei na ubtosim marqa keresai. Anjam di marqajqa getento koba.

⁵ E tamo di aqa ñam soqtqai. E ijo segi ñam soqtqasai. E singila saiqoji unum deqa qujai e ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai.

⁶ E ijo segi ñam soqtqai di e nanari tamo sqasai. Di kiyaga? E anjam bole marqai. E gisañqasai. Ariya e ijo segi ñam soqtqa uratonum. Tamo qudei nanqi ijo kumbra qa ti ijo anjam qa ti are qalsib ijo ñam soqtetbqab di kere. Nanqi ijo ñam laña soqtetbaib.

Qotei a gulbe qarinyonaq Pol aqa jemuq aiyej

⁷ Qotei a ñeibilqei tulañ boledamu e osorbonaq unem. Ariya e di unsiy olo diqaim deqa Qotei na gulbe uge sil luwit bul qarinyonaq ijo jemuq aiyej. Gulbe di Satan na ojsiqa dena e ugeugeibeqnu.

⁸ Deqa e singila na Qotei pailyoqalubtem, “O Abu, ni na gulbe di olo taqal atetbime.”

⁹ Onaqa Qotei a saidosiq endegsi merbej, “Ni singila saiqoji unum deqa e ni olo singilatmoqnqai. Osiy ni qa are boleiboqnqas. Dena ni keretmqas.” Qotei na e degsi merbej deqa e singila saiqoji unum di unqum. E olo areboleboleiboqnqas. Yim Kristus aqa singila ijoq di sqas.

¹⁰ E Kristus aqa ñam qa singila saiqoji sqai kiyo, tamo qudei na e misilinboqnqab kiyo, e gulbe oqnqai kiyo, jeu tamo nanqi na e ugeugeiboqnqab kiyo, e waukobaoqnqai kiyo di unqum. E deqa areboleboleiboqnqas. Di kiyaga? E singila saiqoji sqai bati di e Kristus aqa singila ti sqai.

Korin Kristen nanngo areqalo Yesus qa siŋgilateb qaji di

Pol na olo siŋgilatetnjrej

¹¹ Anjam e mareqnum qaji endi nanari anjam. Niŋgi segi na ijo are tigeltetbeqnum deqa e nanari anjam endi mareqnum. Niŋgi ijo kumbra bole ubtosaieqnum deqa e segi kamba ijo kumbra bole ubteqnum. Bole, e ñam saiqoji. Ariya kiyaga niŋgi na olo tamo qudei nanngo ñam soqtoqnsib mareqnum, “Tamo nanngi di Qotei aqa anjam maro tamo bolequja”? O ijo was niŋgi quiy. Tamo nanngi dena e buŋbosai.

¹² Agi e nuŋgo ambleq di sosim maŋwa gargekoba babtoqnem dena niŋgi endegsib qalieeb, Qotei na e qarinbej. E siŋgila na tigeloqnsim gulbe qoboiyoqnsim maŋwa ti wau siŋgila ti gargekoba nuŋgo ambleq di babtoqnem. Kumbra dena niŋgi osorŋgoqnej, e Qotei aqa wau tamo bole.

¹³ Kumbra kalil e qure qureq di Kristen nanngo ambleq di yeqnum qaji di e nuŋgo ambleq di dego yoqnem. Ariya kumbra qujai e nuŋgo ambleq di yosai. E niŋgi gulbe eŋgwa uratosim deqa e nuŋgo silali iŋgi iŋgi yaingosaioqnem. Di e une yoqnem e? Sai. Niŋgi e une yoqnem edegosib ijo une di olo kobotetbiy.

¹⁴ E nami nuŋgoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nuŋgoq bqajqa are qaleqnum. E nuŋgoq bqai di e niŋgi gulbe eŋgwasai. E nuŋgo silali iŋgi iŋgi yaingwajqa are qalosaieqnum. E niŋgi segi elenqajqa are qaleqnum. Niŋgi qalie, angro kiñilala nanngi na nanngo ai abu nanngi silali qa aqaryainjro-saieqnum. Ai abu nanngi na nanngo angro nanngi silali

qa aqaryainjreqnub.

¹⁵ E ningi tulan qalaqalaingeqnum deqa e ijo ingi ingi ti ijo jejamu ti ningi torei engwajqa areboleboleibeqnu. Ariya kiyaga ningi kamba olo e kiñala segi qalaqalaibeqnub?

¹⁶ Ningi qudei e qa endegsib mareqnub, “Bole, Pol a gago silali ingi ingi boleq di yaigosaioqnej. Ariya a na iga walawalaigoqnsiq gago silali ingi ingi gisan na yaigoqnej.”

¹⁷ O ijo was, e nami Kristen was qudei nanngi qarinjrnman nungoq aiyeb. Aisib ningi gisan geb e? Osib nungo silali ingi ingi lana yaingosib olo bosib e ebeb e? Sai.

¹⁸ E na Taitus minjnam a nungoq aiyej. E Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus dauryosiq ombla na aiyeb. Aisib Taitus a ningi gisan gosiq nungo silali ingi ingi qudei bajinej e? Sai. Aqo Taitus wo areqalo qujai ti sosim gam qujai dauryosim kumbra bole segi yoqnem.

¹⁹ Ningi ijo anjam kalil endi sisiyosib endegsib are qalaib, “Pol a segi une saiqoji degsi iga mergwa osiqqa anjam nengrenyej.” Di sai. O ijo was bole, anjam kalil e nengrenyonum qaji endi ningi singilatngwajqa deqa nengrenyonum. E Kristus aqa tamo unum deqa e Qotei aqa namgalaq di anjam endi nengrenyonum.

²⁰ E ningi qa ulaeqnum. E nungoq bosiy nungo kumbra unsiy e areboleboleibqas kiyo sai kiyo? Ningi dego ijo kumbra unsib areboleboleingwas kiyo sai kiyo? E deqa ulaeqnum. E nungoq bosiy nungo kumbra endi unqai kiyo? Ningi anjam na qoteqnub. Ningi nungo Kristen was nanngi qa are ugeingeqnu. Ningi minjin oqeqnu. Ningi

pupoeleneqñub. Ningi nuñgo Kristen was qudei nanği misiliñnjreqñub. Ningi yomueqñub. Ningi diqeñub. Ningi Qotei aqa wau ugeugeiyeqñub. E nuñgoq bosiy nuñgo kumbra di unqai kiyo?

²¹ E bosiy nuñgo ambleq di tamo gargekoba nami une yoqñeb qaji nanği are bulyosai degsi unqai kiyo? Degsi unqai di ijo Qotei na nuñgo ñamgalaq di e olo jemaibqas. Tamo nanği di nami une endeqaji yoqñeb. Nanği kumbra uge jigat yoqñeb. Nanği sambala kumbra yoqñeb. Nanği kumbra uge yqajqa are prugnjqroqnej. E nuñgoq bosiy tamo nanği di nanço une qoreiyosai degsi unqai di e nanği qa are gulbeibqas. E deqa ulaeqnum.

13

Pol a Korin Kristen nançoq olo bqajqa are qaleqnu

¹ E nami nuñgoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nuñgoq bqajqa are qaleqnum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenjeb unu, “Tamo bei a une atimqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanği aqa une unsib babtibqa iga qusim marqom, ‘Bole, tamo di a une yqo.’ ”

² E nami nuñgoq bosim niñgi uratñgosim bati bei e olo nuñgoq bosim niñgi endegsi merngem, “E bunuqna nuñgoq olo bosiy tamo une ateqñub qaji nanği ñolawotñjqai.” Ariya bini e sawa isaq endi sosim anjam di niñgi ti tamo nami une atoqñeb qaji nanği ti olo mernjeqnum.

³ Ningi qalieqajqa, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu kiyo sai kiyo. E nuñgoq bosiy tamo nanği une ateqñub qaji nanği di ñolawotñjrit niñgi

unsib qalieqab, bole, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu. Ningi quiy. Kristus a singila saiqoji sosim ningi tingitngwasai. A na aqa singila kobaquja ningi osornqwas.

⁴ Bole, Kristus a namburbasq di gainesoqnej bati deqa a singila saiqoji soqnej. Ariya a olo Qotei aqa singila osiq deqa bini a nambile unu. Iga Kristus beteryejunum deqa iga dego singila saiqoji unum. Ariya iga Qotei aqa singila osim Kristus ombla nambile sqom. Iga nunqoq bosim singila di ningi osornqgom.

⁵ Ningi nunqo segi segi so tenemtoqniy. Ningi degyqab di ningi Kristus qa nunqo areqalo singilateqnub kiyo sai kiyo di qalieqab. Yesus Kristus a nunqo are miligiq di unu di ningi poingosai kiyo? A nunqo are miligiq di sqasai di ningi endegsib qalieqab, ningi aqa tamo bolesai.

⁶ Ariya ningi iga qa endegsi poingem, iga Kristus aqa wau tamo bole unum.

⁷ Iga ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nangi aqaryainjrimqa nangi kumbra uge kalil uratoqnsib kumbra bole bole yoqnqab.” O ijo was, iga wau bole yeqnum ningi di qalieqajqa deqa iga palyosaieqnum. Ningi iga wau tamo bolesai edegwab di unqum.

⁸ Ningi qalie, iga Qotei aqa anjam ugetqa keresai. Iga Qotei aqa anjam singilatqajqa waueqnum.

⁹ Deqa iga singila saiqoji soqnim ningi singila ti sqab di iga areboleboleigwas. Iga gaigai ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nangi aqaryainjrimqa nangi torei kere na sqab.”

¹⁰ Tamo Koba a na e giltbej deqa e aqa wau

taqateqnum. E nungoq bosiy niriŋ anjam na nungo kumbra tingitetŋgwa uratonum. Deqa e isaq endi sosim anjam endi nengrenyonum. E niŋgi singilatŋgwajqa deqa Tamo Koba a na e wau ebej. E niŋgi ugetŋgwajqa sai.

Pol a anjam getentosiq Kristen nanŋi kaiyeinrej

¹¹ Ariya ijo was, e ijo anjam getentqai. Niŋgi areboleboleiŋgoqnem. Niŋgi kumbra bole kalil qa kere na sqajqa singilaoqniy. Niŋgi ijo anjam qu-qnsib dauryoqniy. Niŋgi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Yim Qotei a niŋgi ti sqas. Agi a na niŋgi tulaŋ qalaqalaŋgeqnu. A are lawo qa utru.

¹² Niŋgi na nungo Kristen was kalil nanŋi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo uŋgasari kalil nanŋi yeqnu. Qotei aqa tamo uŋgasari kalil qure endia unub qaji nanŋi na niŋgi kaiyeiŋgonub.

¹³ Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleyeme. Qotei na niŋgi qalaqalaŋgeme. Mondor Bole na niŋgi kalil aqaryaŋgimqa niŋgi a beteryosib koba na are qujaitosib soqniy. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole 2000
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2000 edition
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2000

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc